

RECENZE A ANOTACE

MRVA, Michal a Martin TURČAN: Interpretácia a argumentácia v práve

Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, 195 s. ISBN 978-80-8168-390-9.

Martin Hapla*

Zatímco v České republice představuje interpretace práva již delší dobu jedno z klíčových témat, které ve svých monografiích dobře rozebírají autoři jako Lukáš Hlouch, Tomáš Sobek, Filip Melzer nebo Jan Wintr, ve slovenském prostředí bohužel zůstávala tato problematika doposud poněkud upozaděna. Z tohoto hlediska můžeme pokládat poslední dva roky za velmi šťastné, protože se u našich sousedů objevilo vícero prací s ambicí tento handicap srovnat. Minulý rok byla publikována vynikající kniha trnavského právního teoretika Marka Káčera „*Na okraji krajnej núdze: o prepisovaní zákonov počas ich aplikácie*“¹; ten letošní pak zde recenzovaná publikace bratislavských autorů Michala Mrvy a Martina Turčana, která nese název „*Interpretácia a argumentácia v práve*“.

Jako její hlavní ambici můžeme vnímat přehledné uspořádání a vysvětlení jednotlivých výkladových metod. Z toho vyplývá i její spíše přehledový charakter, kterým však není nijak snížen její význam. Ve slovenském kontextu nebyl doposud takový úkol nikým vážněji zrealizován, proto si již jeho volba zaslouží pozitivní hodnocení, nemluvě o způsobu, jakým se jej autoři zhostili. Jejich práce má kompaktní charakter a skutečně pokrývá všechny zásadní oblasti spojené s právní interpretací. Je přitom pochopitelné, že každý člověk, který by se pustil do projektu tohoto typu, by jej provedl odlišným způsobem – položil by jiný důraz na jednotlivé interpretační metody, podtrhl jiné problémy. Proto ani mé následující komentáře rozhodně nemají povahu výtek, spíše se jedná pouze o odlišnosti v postojích a přístupu, které, jak doufám, by mohly představovat dobrý základ pro budoucí diskuze o tomto druhu publikací.

Práce samotná je členěna do sedmi kapitol. Obsahuje též krátkou předmluvu, úvod, závěr, seznam použité literatury, jmenný a věcný rejstřík. První kapitola práce „K právným

---

* Mgr. Martin Hapla, Ph.D., Katedra právní teorie, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Department of Legal Theory, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / Email: martinhapla@gmail.com

¹ KÁČER, Marek. *Na okraji krajnej núdze: o prepisovaní zákonov počas ich aplikácie*. Praha: Leges, 2015, 142 s. ISBN 978-80-7502-132-8.

principom“ je věnována problematice právních principů, které nesporně představují klíčové východisko právní interpretace. Její zařazení na začátek díla lze tudíž hodnotit jako logické. Autoři v jejím rámci věnují největší pozornost principům suverenity lidu, dělby moci, právní jistoty a proporcionality. K uvedenému výběru osobně nemám vážnější výhrady, v kapitole ale trochu postrádám alespoň stručné nastínění otázky zdroje právních principů. Myslím si totiž, že právě ona by byla tím nejhodnějším odrazovým můstkem k rozebírané problematice, bez něhož lze jen obtížně porozumět významu právních principů.

Druhá kapitola je následně věnována teorii výkladových cílů. Autoři zde přebírají obecně známé rozlišení historického subjektivního, historického objektivního, recentního subjektivního a recentního objektivního výkladového cíle. Stručně pojednávají též o možných dopadech těchto cílů na interpretační závěry.

Těžiště práce můžeme spatřovat v její třetí a čtvrté kapitole, které rozebírají jednotlivé výkladové metody. Akcentováno je jejich dvoučlenné pojetí – jsou zde tedy rozlišovány metody právní interpretace zaměřené na literu a metody soustředící se na hodnoty. Mezi první uvedené autoři řadí jazykový a formálně-systematický výklad. V rámci druhé skupiny jsou pak uvedeny teleologický výklad, materiálně-systematický výklad a zvláštní hodnotové interpretační metody jako třeba výklad komparativní či doktrinální. Řada z uvedených metod je přitom ještě dále členěna, například jazykový výklad na lexikální a gramatický. Jako velmi dobré hodnotím praktické příklady, které jednotlivé druhy interpretace ilustrují. Nelíbí se mi ovšem některé zobecňující definice (v první řadě poněkud tautologické vymezení zužujícího výkladu jako výkladu, který „*chápe pojmy úzko*“²). Se širším exkurzem do (právní) hermeneutiky pak mohl být spojen problém předporozumění, který je v práci pouze stručně nastíněn. Z formálního hlediska si nemohu ani odpustit drobnou výtku za to, že některé z nadpisů třetí kapitoly nejsou číslovány, což může trochu znesnadnit čtenáři orientaci v jinak velmi přehledném textu. Pozornost v pozitivním směru si naopak zaslouží zajímavý argument *ex dicto* (tj. z vyjádření), který je původním přínosem autorů práce.³

Pátá kapitola se soustředí na problematiku mezer. Autoři v ní dobře vysvětlují, proč používají termín „*mezera v právní úpravě*“, na místo obvyklejších, ale dle jejich názoru méně výstižných výrazů „*mezera v právu*“ nebo „*mezera v zákoně*“. V kapitole jsou následně popsány jednotlivé druhy mezer a základní zásady jejich vyplňování. Spolu s tím je samozřejmě nastíněn i problém soudcovského dotváření práva.

Šestá kapitola se nazývá „*Interdisciplinarita problematiky poznania, výkladu a argumentácie v práve*“ a zabývá se způsoby, jak je právní interpretace obohacována vlivy z jiných

2 MRVA, Michal a Martin TURČAN. *Interpretácia a argumentácia v práve*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 41.

3 Viz tamtéž, s. 70–71.

oblastí lidské činnosti jakými jsou filosofie, historie, sociologie, psychologie, ekonomie, politika, teologie a umění. Uvedená kapitola tak vyčerpávajícím způsobem postihuje inspirační zdroje z velmi různorodých oblastí, kterým poskytuje v zásadě rovnocenný prostor. Právě tuto rovnocennost nepokládám za možná úplně šťastnou, protože aktuální dopady ze strany některých oblastí mají ve skutečnosti velmi rozdílný význam. Osobně bych neváhal poskytnout více stran především problematice směru Law & Economics (ne-li přímo samostatnou kapitolu), protože se alespoň v současné anglicky psané literatuře jedná o nejvlivnější interdisciplinární přístup. Na druhou stranu musím v rámci této kapitoly ocenit její erudovanou pasáž o vztahu práva a teologie.

Poslední kapitola knihy pojednává o tzv. eristické argumentaci, která posouvá její tematiku směrem k problémům rétoriky a uplatnění některých forem přesvědčování v právu. Ačkoliv autoři práce přesným a výstižným způsobem vysvětlují, co eristická argumentace je, cítím silnou potřebu položit otázku, nakolik je použití takového pojmu v odborném diskurzu vhodné, zda by nebylo správnější s ohledem na jeho obsah hovořit o argumentačních klamech, nekorektní argumentaci či možná výstižněji o nekorektních způsobech přesvědčování. S pominutím této terminologické námitky se ovšem jedná o nesporně zajímavou kapitolu obsahující nejen teoretické poznatky, ale také řadu poutavých příkladů. Samotný závěr práce představuje jednak velmi systematické shrnutí různých druhů výkladu (za pomoci výborně strukturované tabulky), dále obsahuje i názory autorů o vzájemných vztazích, respektive přednosti, těchto metod. Stručně řečeno – prioritu by měly podle nich mít metody zaměřené na hodnoty a nikoliv na literu. To však rozhodně neznamená, že bychom druhé z uvedených měli podceňovat a zpochybňovat jejich (výchozí) místo v naší metodologii. Významným způsobem nám totiž usnadňují určení jednotlivých účelů a hodnot. Závěr práce tak dobře vystihuje stanovisko autorů, že právo není jen prázdným textem, ale je určováno hodnotami, které má chránit a realizovat.

Souhrnně lze k publikaci konstatovat, že čerpá významnou inspiraci z děl českých právních teoretiků. Za obzvláště výrazný můžeme považovat vliv Filipa Melzera. Pozornost si u nás zaslouží velké množství příkladů ze slovenské právní praxe, na nichž jsou vhodně ilustrovány jednotlivé teoretické poznatky. Ocenění si zaslouží rovněž to, že zde není opomenuta ani problematika výkladu práva Evropské unie, což bohužel u některých z našich publikací věnujících se právní interpretaci nebývá vždy pravidlem. Ze všeho nejvíce je ale třeba vyzdvihnout přehlednost a systematickosti celé práce. I z tohoto důvodu ji lze doporučit nejen odborné veřejnosti, ale také studentům práv a dokonce i právním laikům.